

Balogh Jenő

Miért alakult meg az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület?

*Egy „kulturális fegyverhordozó” férj emlékei
...hmmm. Ügyes...*

Első pillanatra nagyon eretneknek tűnő gondolattal indítok. Kijelentem, hogy *Avanesian Alex* és *dr. Issekutz Sarolta* ellentéte nélkül nem jött volna létre az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület és az örmény közösség ma sokkal szegényebb lenne.

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesületet az örmény közösségen belüli, e két személy vezetésbeli, kulturális, koncepcionális és gazdasági ellentéte hozta létre, majd a folyamatos küzdelem és elnyomás emelte olyan szintre, aminek következtében immár 20 éve fennmaradt és maradandó eredményeket hozott létre. A helyzet hasonló az igazgyöngy születéséhez.

...hmmm. Ügyes...

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület 20 éves évfordulója alkalmával rendeztem a fotókat, visszatekintettem és visszaemlékeztem. Végigpergettem a sok rendezvényt, az utazásokat Magyarországon és Erdélyben, elcsatolt területeinken, a cipekedéseket, az örömeket, a sok kedves mosolygós arcot, a bosszúságokat, esőt, hóvihart, eltörött féltengelyt, pálinkás reggeli köszöntéseket, puliszkát, hidegvizes reggeli zuhanyozást... Azzal is számot vetettem, hogy református lévén az utóbbi 20 évben szinte csak katolikus templomban jártam, de remélem a Jóisten megbocsátja ezt nekem. Ő tudja, hogy a katolikus oltár előtt hozzá imádkoztam a családom egészsége, a rendezvény sikere érdekében és hogy szabadítson meg a gonosztól.

Azaz is elgondolkodtam, mi is lett volna velem, ha nem kerülök ebbe a „mókuskerékbe”. Talán... vagy... de erről most nem beszélek. A sors ezt az örömteli feladatot, terhet szabta rám, hogy „kulturális

fegyverhordozó” segédje lettem magyar-örmény küldetésű feleségemnek. Most utólag visszatekintve, nagyon köszönöm a sorsnak, mert most látom igazán, ez egyike a legjobb szolgálatoknak a közösségépítés, közösségszolgálat. Időnként hálátlan, de összességében a legtöbbet így kaphattam az élettől. Olyan csodálatos emberekkel ismerkedtem meg, akikkel egyszerű mérnökként soha kapcsolatba nem kerültem volna. Olyan helyekre, eseményekre jutottam el, ahova soha nem lett volna módom eljutni. Nem mondom, időnként szinte megoldhatatlannak tűnő feladat volt, amikor a sors olyan körülményeket teremtett, hogy „nagy emberekkel” kerültem beszélgető kényszerbe, azaz mondjuk egy asztalnál melléjük, vagy velük szembe ültettek le. De a helyzet mindig megoldódott, hála annak, hogy az igazi nagy emberek tudnak egyszerű emberként is viselkedni. A „nagy emberekkel” való találkozás mellett nagyon sok csodálatos, „egyszerű”, magamfajta

emberrel is összehozott a sors, köszönöm a Jóistennek.

De mint „kulturális fegyverhordozó” olyan feladatokba is belecseppentem, amelyekről korábban semmit nem tudtam, mint pl. újságszerkesztés, fotózás, filmezés, digitalizálás, hangtechnika, stb. Ezeket is megköszönöm a sorsnak, mert érdekesség, változatosság tették nyugdíjas életemet.

Van azonban egy olyan „hozadéka” a „kulturális fegyverhordozó” funkciónak, amelyről sokan nem tudnak. A rendezvények előtt-közben, a fogadásokon az ott tébláboló, sofőröködő, csomagokat cipelő, fotózó embernek szinte mindenki kinyílik, jóindulatú „baráti beszélgetések” történnek. Ezek általában kényszerbeszélgetésnek indulnak, mert ott ül, vagy áll egymás mellett két ember és valamit csinálni kell. Véletlenül jöttem rá, hogy ha kellően naiv vagyok, akkor mindenki rám önti a belső énjét. Szinte mindenki panaszokdík, elmondja a bánatát, baját, eldicsekszik eredményeivel, sikereivel, dicshimnuszokat zeng élete eseményeiről. Nagyon érdekes jelenség, de ez így van. Természetesen nem szabad érdemleges véleményt nyilvánítani, mert általában nem tudni a melletted álló személy milyen beállítottságú, mi a véleménye az élet nagy kérdéseiről és a pillanatnyi helyzet általában nem alkalmas arra, hogy ezekről ott beszélhessünk. A cél, hogy ezt a kényszerhelyzetet túléljük. Okosan kell hallgatni. Általában egyszerű hümmögés, enyhe bőlogatás, egy-egy „no de ilyet”, „ez már igen”, „hmmm .. ügyes”, „hogy mik vannak” megjegyzések a legcélszerűbbek. Szeretném tisztázni magamat, ez nem egy céltudatos szerepjátszás volt, hanem az adott témában való járatlanságom palástolása. Higgyék el, tényleg nem értettem

a városvezetési, államigazgatási, egyházi témákhoz, mint ahogyan a művészetekről sem mertem érdemben vitázni egy neves művésszel. Örménykedési szolgáltatom alatt nagyon sok és nagyon érdekes beszélgetésem volt, számomra igen tanulságos dolgokat hallottam polgármesterektől, rendőrkapitányoktól, egyéb magas beosztású emberektől, illetve azok feleségeitől, de nagyon sok hozzám hasonló embertől is tanultam.

Kulturális fegyverhordozó szolgáltatom első éveiben volt néhány tanulságos „kényszerbeszélgetésem” Avanesian Alexxel is a Donáti utcában, az Orlay utcában, és egyéb rendezvényeken. Ekkor még teljes volt az egyetértés, így Avanesian Alex a legnagyobb őszinteséggel vázolta elképzeléseit, terveit, gondolatait az örmény közösség jövővel kapcsolatban. Ő szinte kioktatott, kiképzett a média világról, a kulturális élet háttér trükkjeiről, de nem hagyta ki a politikai úri huncutságait sem. Én akkor Avanesian Alex fegyverhordozója is voltam! Én csak hallgattam, mert akkor én még semmit sem értettem az egészből. E beszélgetések igazi mélysége, az igazi szándék csak a későbbi években állt össze a fejemben, miután én is beleestem az „örménykedésbe”, valamint megismertem nejem elképzeléseit, terveit az örmény kultúra, identitástudat ápolása területén. Gondolom mindenki kitalálja, ezek homlokegyenest mások voltak, mint amit Avanesián Alextől hallottam. Amit tehát most leírok, azt mint Avanesian Alex kulturális fegyverhordozójaként írom, ezekre oktatott.

Előre kell bocsátani, hogy a 13 nemzetiség megjelölésekor, 1993-ban az örmények felvételekor dr. Issekutz Sarolta ügyvéd még semmilyen szerepet nem játszott az örmény közösség életében. Ekkor

elsősorban édesapja, dr. Issekutz János volt a családból az örmény közéleti személy, aki az örménykatolikus egyház jogtanácsosaként tevékenykedett páter Kádár Dániel mellett.

Avanesián Alex a kisebbségi törvény elfogadása után kereste meg Saroltát, mint egyetlen általa ismert örmény származású jogtudort, hogy szervezze meg az örmény önkormányzatokat. Azt közösen lerögzítették, hogy két csoport él Magyarországon: az Erdélyből származó magyar anyanyelvű örménység és az újkori betelepülők, akik örmény anyanyelvűek. A kampányindító felhívást is ekként fogalmazták meg.

...hmmm. Ügyes...

Rosszindulatú megjegyzés: gondolom azóta már megbánta, hogy a lábát betette a Donáti utcába.

E feladatot Sarolta elvállalta és teljes erőbevetéssel dolgozott azon, hogy mintaszerűen történjen meg a választás, az önkormányzatok megalakulása.

A kezdő megbeszéléskor az önkormányzatokkal kapcsolatosan Avanesián Alex a következőket fejtette ki (helyszín a Donáti utcai ügyvédi iroda, ma az egyesület székhelye): „Az egészhez elég lesz néhány örmény önkormányzat megszervezése. Fontos, hogy legyen néhány budapesti kerület és néhány vidéki város, hogy lehessen fővárosi és országos önkormányzatot is alakítani. A tömeggel nem kell foglalkozni, mert az munkaigényes, arra nincs ember és ráadásul ez a munka nem is látványos. A pénzből, amelyet mint kisebbségi önkormányzat kapunk, majd finanszírozunk évi néhány produkciót, hogy lássák működünk, ehhez én értek, ilyenek szervezésében én jártas vagyok. Az a fontos, hogy látványos legyen.

...hmmm. Ügyes...

Sarolta felvetette, hogyan szervezze

meg az önkormányzatokat, ahhoz emberek kellene! Avanesián Alex azt válaszolta: azzal nem kell törődni, mert neki vannak nevei.

Ez volt az a beszélgetés, amely az örmény önkormányzatok megszületését eredményezte.

Kulturális irányvonalbeli különbségek

A kulturális irányvonallal kapcsolatban később többször is beszélgettem Avanesián Alexxel, és mint korábban említettem Avanesián Alex a kulturális tevékenységet valóban évi néhány látványos örmény projektben látta, amelynél az a szempont, „érje el a média érdeklődési küszöbszintjét”. Ilyeneket korábban már szervezett, mint pl. az Örmény Állami Együttes szereplése a bolgár kultúrházban (nagyon szép volt és nagy sikere volt, telt-házzal). Gondolt például arra, hogy meghívja *Aznavourt*. Csak neves, ütős produkciókban gondolkodott. Egy ilyen gondolata volt a „Jereváni rádió” adásának újraindítása *Bajor Imrével*. E gondolkodás alapvetően a média múltjából, tapasztalataiból és kapcsolataiból eredeztethetők. Budapesten akkor több kisebb-nagyobb örmény góc működött. Sokan emlékeznek pl. a *Simon Zaven* édesanyja körüli örményekre. Egy ilyen góc volt a rádió és a televízió környékén is, amelynek Avanesián Alex is a tagja volt.

Egyetlen pillanatig sem gondolt arra, hogy pl. *Fogolyán Kristóf*, vagy *Kobzos Kiss Tamás* zenéljen, stb. E neveket csak azért említtem, mert velük szeretném illusztrálni, hogy magyarörmény művészek tevékenységét ő a magyar kultúrához sorolta és nem gondolta az örmény kulturális életbe bevonni. Természetesen a nagy nevek, mint pl. *Hollósy Simon*, bent volt a tudatában. Akkor ő kifejezetten

örmény művészetről, örmény művészekről, örmény történelemről, örmény nyelvoktatásról, örmény... stb. gondolkodott, mint pl. *Szárkiszján Ádám* hegedülése és *Karapetián Karine* zongorázása. A közösségi életet elsősorban flekkenezési szinten gondolta működtetni. Voltak is ilyen találkozók a későbbi örmény képviselők és művészek között, melyek egyikén magam is részt vettem. Nagyon kellemes baráti találkozó volt. Akkor ismerkedtem meg először örmény családokkal. E családok között, ahogyan emlékszem, nem volt mai értelemben vett erdélyi örmény gyökerű család rajtunk kívül. Csak „igazi örmények” és magyar barátaik voltak.

E kulturális irányvonal mentén indult el az önkormányzatok tevékenysége. Gondoljunk vissza arra a nagyon szép, látványos örmény misére a Bazilikában, amit a bécsi mechtaristák celebráltak *Bubnó Tamás* és *Guzsik Tamás* énekkarának közreműködésével az 1997-ben. Hasonlóan nagy örmény produkció volt 1996. novemberében az első Örmény Filmhét az Örökmozgó Filmmúzeumban, amikor fél Budapest ki volt plakátolva örmény filmek plakátjaival. Hoztak az országba örmény filmeket, azokat lefordították, feliratoztatták (a Sarolta által vezetett Fővárosi Örmény Kisebbségi Önkormányzat támogatásával) és kisebb nagyobb közönség előtt bemutatták. Sikeresek voltak e rendezvények. Nagy lendülettel elindult a magyar nyelvű közösség örmény nyelvoktatása is (szerenyebb eredménnyel). A kulturális irányvonalat művészetileg *Moldován Domokos* irányította, aki szintén látványos, költséges nagy rendezvényekben, operákban gondolkodott. E produkciókat elsősorban a körülöttünk lévő társadalomnak címezte és nem az örmény közösségnek, hiszen a felderített létszám akkor még nagyon kicsi volt.

Tehát az örmény kisebbség kulturális tevékenységét kifelé tervezték, hogy azzal kelően dokumentálják a felvett pénzt. Azt a látszatot kívánták kelteni, hogy élő, látványos kultúrával rendelkező örmény kisebbség van Magyarországon.

...hmmm. Ügyes...

Erről azért beszélek, mert ez lett az egyik oka a kenyértörésnek. Nem tudott kialakulni az egyensúly a kifelé szoló látványprodukciók és a befelé szoló, a közösséget ténylegesen érdeklő, megmozgató kultúra között.

Sarolta, miután elvállalta az önkormányzatok szervezését, túlteljesített. A megbízatást nem úgy oldotta meg, hogy az Avanesián Alex által átadott nevekből megszervezi az önkormányzatokat és ezzel vége a megbízatásnak. Ő is meglátta a lehetőséget a kisebbségi törvényben, bár ő más lehetőséget látott benne. Akkor a civil szerveződések a padlón voltak, a szocializmus a padlóra fektette őket. Semmilyen támogatást nem kaptak a kulturális rendezvényeikhez. A kisebbségek viszont jelentősebb pénzügyi és háttértámogatásra számíthattak. Az ötlete az volt, hogy fel kell éleszteni a magyarörmény közösséget kisebbségi alapokon. Ha erre van pénz, akkor válasszuk ezt az utat. Elővette a telefonkönyvet, hónapokig éjszákán át írta ki az örmény neveket, megnézte a volt egyházi névsorokat és sorba hívogatott mindenkit, címezgette a leveleket és elkezdte szervezni a közösséget. Mint utaltam rá, ez már nem szerepelt Avanesián Alex „megbízatásában”, tervében. Az akkori választási törvény szerint a képviselőket nem a közösséghez tartozó tagok választották, hanem a teljes társadalom szimpátiája. A kisebbségi jelöltekre bárki szavazhatott és bármely kisebbségre. Ilyen választási feltételek mellett

felesleges volt a tömegek szervezése, elég lett volna a jelöltek adminisztratív megszervezése, mert akkor még mindenki az egyetlen jelölőszervezet, az Arménia Népe Kulturális Egyesület jelöltje volt, így nem volt ellenjelölt. Akinek szimpatikus volt az örménység, az az Arménia Népére szavazhatott (mint korábban a Népfront jelöltjeire). Mint később megtudtuk, a korábbi megosztottságot (volt korábban is több örmény szervezet) Avanesián Alex már megszüntette, beolvasztott mindenkit az Armenia Népe Kulturális Egyesületbe,

...hmmm. Ügyes...

vagy elintézte, szétszórta, mint pl. az örmény katolikus híveket. *Dr. Szentpétery Tibor* egykori gondnok elmondása és leírata szerint, az örménykatolikus egyház közösségét szétszálta egy egyszerű trükkel. *Kádár Dániel* apátplébános halála után *dr. Szentpétery Tibor* gondnok

összehívta az egyháztanácsot új választásra, de Avanesián Alex körtefennel értesített mindenkit, hogy az ülés elmarad és választás nélkül egyszerűen átvette a hatalmat, a plébániát, templomot birtokba vette, a házvezetőnőt elzavarta.

...hmmm. Ügyes...

Természetesen megmaradtak a magyar-örmények, de igazi vezető híján szétszedtek. Közülük néhányan betagozódtak az Arménia Népe Kulturális Egyesületbe, ők képezték azt a magyar-örmény bázist, amelyről Avanesián Alex beszélt, hogy „vannak nevek az önkormányzati választáshoz”. Az önkormányzat személyi bázisa tehát az Arménia Népe Kulturális Egyesületbe betagozódott örmény és magyar-örmény személyek voltak.

...hmmm. Ügyes...

Ebből kellett volna főzni Saroltának.

Folytatjuk

Búcsúztassuk együtt a telet és ünnepeljük a tavaszt!

Farsangi bált tartott az örmény közösség

Remek műsorok, süteménysütő verseny, csodás muzsika várta a közösség tagjait és meghívott vendégeit a Fővárosi Örmény Önkormányzat farsangi mulatságán, február 24-én.

Sokan voltak kíváncsiak a második alkalommal megtartott bálra. Izgatottan gyülekeztek a feldíszített teremben a jelmezbe öltözött vendégek, akiket először a Magyarországi Nemzetiségek Színházi Társulatának

Esztergály Zsófia elnök

fergeteges műsora várta. Előadásuk egy 7 nemzetiséget felölelő, saját nyelven megszólaló vidám zenés est volt, amelyet Karinthy Frigyes humoreszkjeiből és lengyel, görög, német, szlovák, örmény és roma dalokból állítottak össze. A társulatnak, amely össznemzetiségi kezdeményezésként ma egyedülálló Magyarországon, hatalmas sikere volt.

Majd az Örmény Trió muzsikáját hallgathatták a